

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Dissertationes Juridico-Theologicæ De Jure, & Justitia

Karchne, Simon

Augustæ Vindelicorum ; [Graz], 1714

Articulus I. De justitia.

urn:nbn:de:hbz:466:1-40013

Domino, ad quem ante commixtionem res spectabat, saltem dum fur potens est restituere, quia fur fuit effectus Dominus rei, ergo hujus Dominium transfert in accipientem ab eo sine onere restituendi, fur enim tenetur priore loco Sanch. *Lib. 2. Dec. c. 23. num. 34. in fin.* citans Molin. *Disp. 719.* Si fur vi

tux acceptationis evadat impotens restituendi, opinio communis te damnat restitutionis, tibi enim imputatur impotentia ob cooperationem dum malâ fide accipis, si bonâ, probabiliter deobligaris ex sententia Tambur. *Lib. 8. Dec.*

tract. 3. c. 3. §. 4. num. 25.

DISSSERTATIO IV.

De Justitia & injustitia.

ARTICVLVS PRIMVS.

De Justitia.

§. I.

Quid? & quoruplex sit Justitia?

275. **J**ustitia hic strictè sumitur pro virtute speciali morali, una ex quatuor Cardinalibus, cujus essentia est quod sit ad alterum, proinde hominem unum ordinat ad alterum ab operante, sive realiter, sive fictione juris distinctum tradendo illi jus ad rem, vel jus in re, proinde dando illi, quod suum est, seu id ipsum, ad quod jus adfert.

Porro tripliciter homo potest unus ordinari ad alterum, nempe ut pars ad

partem; in hac consideratione unus habet jus ordinatum directè in bonum suæ libertatis, & alter sustinet debitum adimplendi jus illud, in hoc sensu etiam privatus cum Principe, particularis cum communitate, privatus cum privato consideratur tanquam pars cum parte. Secundò ut pars, seu membrum ad communitatem habens jus ad bona communis quæ talia. Tertiò ut communitas habens jus ad bona cujusvis membri ut talis.

Hinc

Hinc triplex resultat suitas ex totidem juribus, si enim id, ad quod affert Justitia jus, est proprium alicujus principaliter ad ejus bonum ordinatum, dicitur suum suitate proprietatis: si id, ad quod affert jus, est commune distribuendum, seu ordinatum ad bonum & libertatem membrorum illius communitatis, vocatur suum hujus membri suitate communitatis, etsi quandoque id, quod distribuitur per distributionem approprietur membri, consequenter ex suo suitate communitatis evadat suum suitate proprietatis, ut si bona communia redundantia distribuuntur inter membra, aut tempore indigentiae frumentum, pecunia, &c. dividatur. Si demum id, ad quod Justitia affert jus, est bonum respectu communitatis allatum à membro ut tali, dicitur suum suitate membri, quatenus membrum debet consulere bono communi quod fit ordinando actiones suas ad bonum commune, uti enim bona totius sunt quasi bona partis, ita bona partis sunt quasi bona totius.

Ex his infertur triplex Justitiæ species, videlicet commutativa, distributiva & legalis, ex S. Thom. q. 58. Art. 5. juncta q. 61. Art. 1. Commutativa enim respicit jus partis ad partem seu proprietatis communiter, & per se intendentis æqualitatem arithmeticam inter partes, seu inter debitum unius, & jus alterius, Distributiva respicit dignitatem, seu meritum majus, aut minus partium, dum his distribuit bona communia, quapropter attendit æqualitatem proportionum inter communitatis partes, ita ut si digno ut duo dentur quatuor, digno ut quatuor dentur octo, & ideo dicitur proportio proportionum, seu æqualitas geometrica

consistens inter quatuor ad minimum terminos, videlicet inter meritum majus unius, & minus meritum alterius, ac inter bonum commune majus collatum uni, atque minus collatum alteri. Legalis respicit bonum commune, propter hoc enim in Principe imperat, ac in membris exequitur omnium omnino legum observantiam, id est, actus virtutum omnium: finis hic illius proprius est, & intrinsecus.

Infertur secundo tria præfata jura, & suitates esse specie formali diversas, atque ideo tres præfatas virtutes esse invicem specie diversas, quia virtutes specificantur intrinsece per ordinem ad suum objectum proprium, & principale.

276. Dico Justitiam ut sic bene definiri à Theologis cum S. Thom. q. 58. Art. 1. ex Ulpiano L. 10. ff. de just. & jure quod sit constans & perpetua voluntas jus suum unicuique tribuens, probatur explicatione: per *ly voluntas* intelligitur habitus acquisitus naturalis facilians voluntatem ad actus alteri tribuentes jus suum, nempe vel suitate proprietatis, ut tribuit justitia commutativa: vel suitate communitatis, ut distributiva, vel suitate membri, ut legalis: & sic definitio est communis omni justitiæ proprio tali, unde *ly suum* in definitione præscindit à jure rigoroso seu proprietatis, & à minus rigoroso, ut complectatur etiam jus justitiæ distributiæ & legalis. *Ly constans & perpetua* significat, quod immobiliter, & omni tempore, ac in quavis materia inclinet ad præfatos actus. *Ly jus suum cuique tribuens* est differentia à virtutibus, quæ non sunt ad alterum.

Duplices sunt partes justitiæ, aliæ subjectivæ, aliæ potentiales, potestativæ. Subjectivæ sunt, quæ perfectè participant definitionem justitiæ, quales sunt solæ tres expositæ species, reddunt namque æquale jure suo. Potentiales sunt, quæ in aliquo participant universalem rationem definitionis justitiæ, in alio autem ab eadem deficiunt; ut Religio erga DEUM, pietas erga parentes, observantia erga viros virtute præditos, virtus enim ab homine nequit compensari æquali præmio, minus [pietas honorem parentibus debitum], aut Religio cultum æqualem excellentiæ DEI præstare. Aliæ virtutes ad alium debentur huic titulo honestatis citra obligationem, & titulum suitatis, ut gratitudo, liberalitas, amicitia, affabilitatis.

Infero licet æqualitas tributorum sit proportionalis, & geometrica, eorum tamen distributio, ac impositio non est actus justitiæ distributivæ, quia hæc vir-

tus directè, & immediatè attendit ad merita, seu dignitatem membrorum, tributa autem non respiciunt jus membrorum sed potius jus altum Principis, qui tamen prohibetur à justitiâ commutativa, ne minus subditorum oneretur ultra vires, ad hoc enim quisque habet jus strictum Hænnold, *tract. 2. n. 109.* vicissim etiam Princeps habet jus strictum supposito alto Dominio exigendi tributum necessarium per *n. 195.* Et ideo exactio justa tributorum eorumque persolutio est actus justitiæ commutativæ.

Pro solvendis contra definitionem justitiæ Nota primo: quod etsi natura justitiæ nunquam inclinet ad defectum sed semper ad justum, voluntas tamen per alium actum contra naturam justitiæ injuste agere potest. Secundò sicut non datur justitiâ erga se ipsum, ita nec injustitiâ, unde se ipsum occidens non est injustus sibi, sed Reipublicæ, & DEO.

§. II.

De objecto formali Justitiæ.

277. **D**ico primò objectum formale justitiæ commutativæ relate ad personam *eius*, est ipsum jus activum proprietatis: relate verò ad objectum, quod debetur, est ipsum jus passivum, hoc est, ratio debiti. E. g. vendidisti Petro equum centum aureis, jus activum est potestas tibi competens ad centum aureos nondum persolutos, jus passivum est ratio debiti

denominans centum aureos tibi debitos. Justitiâ respicit duplex objectum, unum *eius*, nempe personam, cui quid debetur ex justitiâ; alterum est objectum *quod*, nempe id, quod à debitore est creditori præstandum.

Probatum nunc cum Lessio *L. 2. c. 2. n. 5. & 7.* illud est objectum formale virtutis, quod est ratio amandi finem ad quem

quatum, sed hæc ratio est dictum utrumque jus, quia finis adæquatus justitiæ commutativè coalescit ex fine *cui*, qui est persona, erga quam actus justitiæ exercetur, & fine *qui*, seu ex eo quod debetur fini *cui*, atqui ratio amandi dictum finem *cui*, & *qui*, est jus activum, & passivum: nam quod actus justitiæ exercentur erga hanc personam præ alia, ratio est ipsum jus activum residens in hac persona præ alia, quod autem exercentur in hac materia præ alia, est ipsum jus passivum, seu ratio debiti, hoc est, quod hæc res præ alia debeatur.

Infero primò objectum formale justitiæ commutativæ non esse specialem honestatem relucentem in actu externo justitiæ, seu restitutionis bonorum fortunæ, & famæ. Est contra plurimos, quia objectum formale justitiæ debet debitorem ordinare ad alterum, quod non præstat dicta honestas, hæc enim ordinat debitorem ad proprium subjectum, quia ad illud solum ordinat, cui est honesta restitutio, hæc autem est honesta soli reddenti, igitur actum ordinatum ad alterum amat ut ad se vi honestatis ordinatum, ergo ut amet ut ordinatum ad alterum, movere debet jus alterius, & ratio mei debiti.

Infero secundò duplex dari odium juris activi alterius, & juris passivi, seu debiti rei debitiæ inexistentis, unum tendens in destructionem, seu negationem existentiam utriusque; alterum læsivum juris activi, & non satisfactivum debiti. Primum odium non repugnat cum actu justitiæ secùs secundum: etsi enim quis noller existere jus in altero, aut hanc rem optaret non esse debitam, potest tamen cum hoc effectu stare voluntas non læden-

di jus alterius, & voluntas satisfaciendi debito, nempe supposito quod existat jus, & debitum: Justitia enim non obligat ad amorem existentiam juris, & debiti, sed ut his non contraveniat ex hypothesi, quod existant. Velle itaque existentiam præcisè juris alterius non est velle objectum formale justitiæ, secùs velle jus alterius intactum, seu inviolatum,

Infero tertio Exercens actum justitiæ vult à se amoliri debitum quoad rationem existentiam non quoad rationem illi satisfaciendi.

Infero quartò justitiam commutativam non esse speciem atomam, sed subalternam, hoc est plures sub se species habentem, quia pro diversitate juris proprietatis, & debiti est specie diversa, habet autem plures specie diversas proprietates juris, specifica enim ratio proprietatis desumitur à bono, quod juri subest, hoc est autem plurificatum specie, bonum enim vitæ specie morali differt à bonis fortunæ, & utrumque hoc genus à bono famæ, Amicus *Disput. II. n. 141. de jure & just.*

278. Dico secundò objectum formale justitiæ distributivæ non est jus strictum in bona communitalis principaliter respiciens utilitatem communitalis, secundario verò utilitatem privati contra *Esparzam q. 18.*, sed jus minus strictum fundamentum in majore, vel minore dignitate, seu merito partium comunitalis, ad participanda bona comunitalis *Lugo D. I. n. 47.*

Ratio primi: quod membrum comunitalis (cui comunitas, aut hanc representans conferret officium) ante hujus collationem haberet jus strictum ad rem, quod post collatum officium transiret in strictum jus in re: quia autem officium tenetur

netur administrare principaliter in commodum communitatis, sequitur quod communitas loco juris in re per collationem officii amissi acquireret jus strictum ad rem respectu ejusdem officii: proinde E. g. Capitulum conferendo alicui Canonico beneficium sibi metipsi conferret jus ad rem respectu beneficii, quod repugnat, cum nemo valeat sibi ipsi conferre jus, & justitiam strictam erga se exercere.

Ratio secundi est: quod objectum formale justitiæ sit jus, ut constat ex definitione justitiæ, ergo una justitia ab alia diversificatur penes jus diversum, sed justitiæ commutativæ formale est jus rigorosum, quale nequit esse justitiæ distributivæ, ut modo probatum est, ergo est minus rigorosum, hoc nequit esse aliud, quam dignitas major, minorve civium ad bona communitatis, quæ vicissim est obstricta debito minus stricto plus dare digniori quam minus digno.

Dices differentia justitiæ distributivæ, & commutativæ sita est in eo, quod hæc intendat æqualitatem Arithmeticam, illa geometricam explicatam n. 275. Respondeo etsi id regulariter contingat, non tamen universaliter, quia aliquando etiam Justitia commutativa intendit æqualitatem geometricam. Primò in relicto legato communitati pauperum inter eos distribuendo juxta singulorum inopiam. Secundò in debitore inæqualiter pluribus obligato, ut si debes Petro 300, Cajo 200, Titio 100, si nequis totaliter solvere, debes proportionaliter nempe si Petro das 200, debes Cajo dare centum & Titio 50.

279. Dico tertio objectum formale justitiæ legalis est bonum commune, ita

receptus S. Thomas q. 58. Art. 6. Probatur: datur aliqua virtus, cujus munus sit observantiam totius legis, seu actus virtutum omnium ordinare ad bonum commune, velut finem suum intrinsecum, seu formale objectum, sed talis virtus non est alia à legali, E. g. pietas erga Patriam ob beneficium ortus promovet quidem bonum commune &c. nulla tamen ordinat partes communitatis, ut partes ejus sunt ad promovendum bonum commune propter idem bonum commune præter legalem, quæ in Principe ordinat partes imperando illis ut leges observent propter bonum commune, in subditis verò imperata exequendo. Hinc quoad prædicata intrinseca est eadem in Principe, & subditis quia ex eodem formali objecto tam hi, quam ille operantur.

Infero primò etsi per n. 276. tum justitia distributiva tum legalis, tum commutativa perfectè participant rationem justitiæ ut sic, sola tamen commutativa est in omni rigore justitiæ, quia hæc sola habet pro objecto formali jus rigorosum seu proprietatis, & est perfectè ad alterum, neutrum habet distributiva, & legalis.

Infero secundò justitia vindicativa non est pars subjectiva, seu species justitiæ relatè ad reum puniendum, quia hic nullum habet jus ad sui punitionem, nec fit illi injuria, sic non puniatur, relate autem ad rempublicam est justitia commutativa respiciens jus strictum in Republica & strictum debitum in judice de pœnam delicto proportionatam infligendo. Porro dictum jus resultat ex contractu sive explicito sive implicito, vi cujus judex acceptando officium se obligat, quod velit proportionaliter punire

Hinc

Hinc Judex inferior nequit p̄nam remittere, quia secundum leges à Principe laras tenetur bonum commune procurare, potest autem Princeps: quia remissio, aut mitigatio p̄næ est declaratio clementiæ Judicis multum conducens ad bonum commune, cui etiam Princeps vi contractus saltem impliciti ex Justitia commutativa debet prospicere.

Verum quia tam supremus, quam inferior Judex est pars communis,

uterque hoc titulo tenetur ob bonum commune delicta vindicare? quapropter uterque duplici ex Justitia nempe commutativa & legali punit delicta: legalis enim ex suo motivo imperat executionem, quam exequitur commutativa.

Ex his concluditur, quod Judex ex commutativa Justitia debeat resarcire damna, quæ defectu vindicationis patitur communitas aut privatus offensus.

§. III.

An sola Justitia commutativa obliget ad restitutionem?

280 **R**espondeo affirmative cum ferè omnibus Theologis apud Gormaz *Disput. 1. n. 18. Ex S. Th. hic q. 62. Art. 1. in restitutione, inquit, attenditur equalitas justitiæ secundum compensationem rei ad rem, quod pertinet ad Justitiæ commutativam.*

Probat eam sola Justitia obligat ad restitutionem, quæ læsâ tollitur alicujus proprium, aut impeditur, ne fiat proprium, quod debebat fieri proprium, sed sola commutativa est talis, secus legalis, & distributiva, nam Petrus omittens elicere actum virtutis, aut eliciens eum, quin illum ordinet ad bonitatem Republicæ nihil ex hoc tenetur huic restituere, hinc Princeps, vel Respublica negligens bona communia conferre membris juxta meritorum proportionem ad nullam tenetur restitutionem, quia Petrus ibi nullum jus strictum in communitate, nec Prin-

ceps in membris ullum jus rigorosum violat, violaret autem si pacisceretur cum membris, quod juxta merita velit præmiare victoriosos contra hostem, quia tunc intervenit Justitia commutativa ex pacto resultans.

281. Objicies primò distributor bonorum communium non distribuens V. g. officia fideliter, id est, non servatâ proportionem geometricâ juxta particularium merita, peccat etiam contra Justitiæ commutativam, ergo etiam commutativa distribuit bona communia secundum jus ad ea particularibus inhærens. Secundò iniqua distributio est contra jus proprietatis in casu, quo ex Testamento aliquo deberet communitas distribuere in particulares juxta cujusvis dignitatem, ergo etiam Justitia distributiva respicit jus strictum in membris, & obligat ad restitutionem.

N n

Res

Respondeo ad primum Distinguo antecedens peccat contra Justitiam commutativam titulo juris particularium nego antecedens, titulo juris proprietatis, quod habet Respublica adversus distributorem concedo antecedens; hic enim vi patet se obligat Reipublicæ, quod velit officia distribuere secundum dignitatem particularium, unde non fit stricta injuria his præteritis et si dignioribus, sed Rei-

publicæ, & huic ex Justitia commutativa tenetur resarcire damna ex indignè collatis officiis secuta, aut bona impedita, sic distincto antecedente nego consequentiam. Ad secundum Respondeo cum Lu. go ex S. Thom. quod eo casu non nisi apparenter esset distributio, re ipsa autem fore solutio ex Justitia commutativa ob jus ad rem vi Testamenti acquisitum in particularibus.

ARTICVLVS SECVNDVS.

De Injustitia in distributione sæcularium officiorum & Ecclesiasticorum beneficiorum.

§. I.

De vitio Justitiæ distributiæ circa officia sæcularia.

LEge hoc infra à num. 554.

§. II.

De vitio opposito justitiæ distributiæ circa beneficia Ecclesiastica.

DE hoc vide num. 557.

§. III.

Continuatur materia de vitio circa beneficia Ecclesiastica.

Quam lege infra à num. 566.

AR.